

OTDK-dolgozat

2025

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI KAR

**A BALATON TURISZTIKAI TÉRSÉGBEN MEGVALÓSULT
BERUHÁZÁSOK HATÁSÁNAK VIZSGÁLATA A BALATON
TURISZTIKAI DESZTINÁCIÓRA**

Nyirő Alexandra

dr. Marton Gergely

Kézirat lezárásának dátuma: 2024.04.21

Tartalomjegyzék

1.	Bevezetés.....	1
2.	Szakirodalmi áttekintés	3
2.1.	A szezonális okai.....	3
2.2.	A szezonális következményei	4
2.3.	Beruházások	6
3.	Módszertan.....	8
3.1.	Vizsgált beruházások.....	8
3.2.	Az adatgyűjtés eszközei és módszertana.....	8
3.3.	Limitációk	9
4.	Eredmények és következtetések.....	11
5.	Összefoglalás.....	19
6.	Irodalomjegyzék.....	21

Ábra- és táblázatjegyzék

1. ábra:	Az egyenlő eloszlást mutató görbe és a Lorenz-görbe.....	9
2. ábra:	A Balaton turisztikai térség vendégforgalma éves lebontásban (2008-2023)	15
3. ábra:	ábra neve: A szezonális ábrázoló Lorenz-görbék éves lebontásban (2008-2023)...	18
1. táblázat:	A Balaton turisztikai térségben megvalósult beruházások részletei	12
2. táblázat:	A szezonális mérését szolgáló Gini-indexek éves lebontásban (2008-2023).....	16

1. Bevezetés

Amikor belföldi nyaralásra, kikapcsolódásra gondolunk, kétségtelenül eszünkbe jut a Balaton, Magyarország legnagyobb tava, mely a nyári pihenés és feltöltődés ikonikus helyszíne. A Balaton nem csupán egy tó, hanem egy varázslatos táj, tele gyönyörű strandokkal, élénk városokkal, festői borvidékekkel és történelmi emlékekkel, melyek mind hozzájárulnak ahhoz, hogy hazánk egyik legnépszerűbb turisztikai desztinációja legyen.

A Balaton méltán mondható közkedvelt turisztikai desztinációnak mind a belföldi turisták, mind a külföldi turisták által. A Balaton mint turisztikai térség Magyarország egyik legnépszerűbb turisztikai desztinációja, melyet számos turisztikai mutató megerősít. Ezek közül kiemelendő a kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma és az itt eltöltött belföldi vendégéjszakák száma, valamint a többnapos turisztikai célú belföldi utazások célrégiói szerinti mutató is (KSH, 2021; KSH, 2023a és KSH, 2023b).

A desztináció népszerűségének következtében az elmúlt években számos olyan kiemelkedő mértékű (500 000 e Ft feletti) beruházás valósult meg, amely tovább erősítette a balatoni desztináció népszerűségét. Ennek köszönhetően a térség jelentős turisztikai bevételt generál a térségben működő szállásadóknak, vendéglátóknak és turisztikai programokat kínáló vállalkozások számára. A turisztikai fejlesztéseknek köszönhetően a tó egyre népszerűbb célponttá válik a turisták körében. A hazai turizmus célja, hogy a Balatont fenntartható módon fejlesszék, megőrizve a tó természetes szépségét és egyedülálló hangulatát.

A kutatás első célja Balaton térségében megvalósult turisztikai nagyberuházások azonosítása, azaz a különböző típusú beruházások feltérképezése, ideértve az infrastrukturális, szálláshelyi, kulturális és egyéb turisztikai fejlesztéseket is. A beruházások azonosítása során kiemelt figyelmet fordítunk a beruházás mértékére és a turisztikai szektorra gyakorolt lehetséges hatására.

A kutatás második célja a beruházások azonosítása mellett a nagyberuházások turisztikai forgalomra gyakorolt hatásának vizsgálata. A cél a beruházások és a vendégéjszakák számának alakulása közötti összefüggések feltárása a balatoni desztináció népszerűsítését fókuszba helyezve. A Balaton környéki megvalósult beruházások hatásainak elemzése során várhatóan olyan változásokat tudunk azonosítani, amely változások hozzájárulnak a térség turisztikai desztináció népszerűségének javításához az akár egész évben működő szálláshelyek, vendéglátó egységek és turisztikai attrakciók által kínált élmények és programok esetében is.

A kutatás harmadik célja a beruházások szezonálitásra gyakorolt hatásának vizsgálata. A térségben erőteljes befolyásoló tényezőként jelenik meg a szezonálitás. A szezonális turizmus

miatt a térségben a vendégforgalom és a gazdasági aktivitás egy rövidebb időszakra koncentrálódik, amely súlyos kihívást jelent a helyi gazdaságnak és a turisztikai infrastruktúrának. A cél a beruházások és a turisztikai szezon hosszának alakulása közötti összefüggések feltárása, illetve azok szezonalitást mérséklő lehetséges következményeinek vizsgálata. A Balaton turisztikai szezonjának mérséklése hozzájárulhat a szezonális túlterheltség csökkentéséhez, mely kétségtelenül a kutatás egyik társadalmi hasznosulásának szempontjaként értelmezhető. A megvalósult turisztikai beruházások szezonalitást mérséklő hatása további hasznosulást jelenthet a turisztikai diverzifikációra, mely új lehetőségeket teremt a fogyasztásra a változatos élményeken és programokon keresztül.

Mivel a kutatás céljai szorosan összefüggenek egymással, a kutatási eredmények várhatóan átfogó képet adnak a Balaton térségében megvalósult turisztikai beruházások hatásairól. Ezen felfedezés új lehetőségeket vetíthet a turizmusban működő vállalkozások elé, illetve ösztönözheti az újabb beruházásokat azon vállalkozások számára, amelyek eddig nem terveztek ilyet. A további beruházások és a turisztikai infrastruktúra szélesebb körű kihasználása pedig kétségtelenül hozzájárul a fenntartható turizmus működéséhez. Továbbá, a térség gazdasági fejlődése javítja az üdülő környezetben élő állandó lakosság életminőségét, illetve nem utolsósorban emelkedést várunk a foglalkoztatási mutatókban. A kutatási eredmények alapján javaslatokat fogalmazunk meg a jövőbeli beruházások tervezéséhez és megvalósításához, valamint a Balaton desztináció népszerűségének javításához.

2. Szakirodalmi áttekintés

A turizmus szezonalitása kiemelt szerepet tölt be a desztinációk gazdasági és társadalmi fenntarthatóságának vizsgálatakor. A szezonalitás okait és következményeit számos kutató vizsgálta az elmúlt évtizedekben, így számos hazai és nemzetközi írás született már a témában. Jelen szakirodalmi áttekintés célja, hogy ezen kutatások eredményeinek összegzésével egy átfogó képet adjon a szezonalitás jelenségéről, ideértve a szezonalitás okainak és következményeinek vizsgálatát.

2.1.A szezonalitás okai

A szezonalitásnak, bár okozhat kihívásokat a turizmusban, nem kizárólag negatív következményei vannak. A főszezonon kívüli időszak lehetőséget nyújt a helyi lakosság számára a pihenésre, feltöltődésre, ami elengedhetetlen a folyamatos vendégszeretet fenntartásához. Ezen kívül ez az időszak a turisztikai szolgáltatók számára is teret ad a regenerálódásra, karbantartási munkálatok elvégzésére, és a következő szezonra való felkészülésre.

Sulyok és Mester (2014) kutatása rámutat, hogy a szezonálisan alacsonyabb forgalmú időszakok kulcsfontosságúak lehetnek a desztinációk megújulásában. A főszezonon kívül van lehetőség innovatív projektek bevezetésére, új szolgáltatások fejlesztésére, és a desztináció arculatának frissítésére. Ezáltal a desztináció versenyképesebbé válhat a piacon, és hosszabb távon is vonzó maradhat a turisták számára.

Ahogy előnyét látjuk a szezonalitásnak, hiszen a főszezonon kívüli időszakot a helyi lakosság és a turisztikai szolgáltatók pihenésére, feltöltődésére, a desztináció megújulására és fejlesztésére lehet fordítani, úgy kihívásokkal is szembe kell nézni.

Elsőként Butler, R.V. (1975) hívta fel a figyelmet a téma fontosságára, azóta persze már számos kutató foglalkozott vele. Gunn (1997) kutatása rámutat, hogy a klímaváltozás jelentősen befolyásolja a turisztikai szezon hosszát és intenzitását. A melegebb éghajlat hosszabb szezont eredményezhet, míg a szélsőséges időjárási események a szezon lerövidüléséhez vezethetnek. Ez a Balatoni szezon példáján is jól megfigyelhető. A Balaton turisztikai szezonya hagyományosan a nyári hónapokra korlátozódik, június és augusztus között a legmagasabb a vendégszám. A szezonon kívüli időszakban (szeptember-május) a vendégszám jelentősen lecsökken, sok szálláshely bezár, és a turisztikai szolgáltatások korlátozottan elérhetőek.

Ezen fenti megfontolások alapján látjuk, hogy a Balaton mint turisztikai desztinációhoz kötődő szezonalitás okai mögött elsődlegesen az időjárási tényezők állhatnak. Egyértelműen látható,

hogy jelentősen egy időjárástól függő desztinációról beszélünk általánosságban, ezáltal a Balaton parton lejátszódó események, programok mind természeti körülmények változásaira épülnek, és ez alapján szerveződnek. Ezzel a stratégiai megközelítéssel a szezonálisból adódó kihívások minimalizálhatók, és a desztináció hosszabb távon is fenntartható módon fejlődhet. Az időjárási jellemzőkön kívül természetesen a desztinációk adottságai is befolyással lehetnek a szezonálisra. A desztinációk adottságai komplex és összetett módon befolyásolják a szezonális mértékét és jellegét. Ilyen adottság lehet a természeti környezet. Ahogy Butler (2001) írja a strandok, hegyek, erdők, tavak és más természeti látnivalók vonzzák a turistákat, és befolyásolják a szezon hosszát. Ugyanakkor a nemzeti parkok, védett területek, egyedülálló növény- és állatvilág különleges vonzerőt jelentenek a turisták számára, és hozzájárulhatnak a szezon meghosszabbításához. A természeti adottságok mellett kiemelendő még az infrastruktúra, mely alapjaiban befolyásolja a szezonálisitást. Mason (2008) szerint a jól kiépített infrastruktúrával rendelkező desztinációk hosszabb szezont tudnak fenntartani. A desztináció megközelíthetősége, a közlekedési infrastruktúra fejlettsége befolyásolja a turisták utazási döntését és a szezon hosszát. Szintén fontos szerepet töltenek be a szálláshelyek, illetve a szálláshely kínálat, valamint annak minősége. Továbbá a turisztikai szolgáltatások, mint például a vendéglátóhelyek, programok, szolgáltatások minősége és elérhetősége.

Végül nem hagyható ki a befolyásoló tényezők közül a gazdasági tényezők, hiszen a gazdaság állapota is hatással bír a szezonálisra. Hall (2000) kiemeli a gazdasági recessziók hatását a turizmusra. A gazdasági nehézségek idején a lakosság kevesebbet utazik, ami a szezonális erősödéséhez vezethet. Ezt megerősíti Dwyer et al. (2004) kutatása, mely alapján a szezonális ingadozások mértéke összefügg a desztináció gazdasági fejlettségével. A fejlettebb gazdasággal rendelkező desztinációkban a szezonális kevésbé hangsúlyos.

A fenti okokból kiindulva azonban olyan megoldásra van szükség, mely alternatívát kíván a főszezonon kívülre is.

2.2.A szezonális következményei

Amennyiben a vendégforgalom jelentősen csak a nyári hónapokra koncentrálódik, annak súlyos következményei lehetnek. Bár a korábbiakban a szezonális előnyeként emeltem ki, hogy a helyi lakosság pihenhet és feltöltődhet a főszezonon kívül, mindenképpen érdemes kiemelni azokat a hónapokat is, amikor a szezon a csúcson jár (jellemzően a nyári hónapok a Balaton esetében), ekkor ugyanis a helyi lakosságra nyomás nehezedik. Butler (2001) emeli ki ennek veszélyét, amikor a szezonális csúcs idején a helyi lakosságra nehezedő nyomás megnövekszik, ami feszültséghez vezethet.

Ez a fajta feszültség persze negatív hatást gyakorolhat a turizmusra. Ahogy Manning – Powers (1984) írja, ez tulajdonképpen az iparág hatékonyságát veszélyezteti (ebben az esetben erőforrások nem optimális kihasználtságát jelzi). Emellett fenntarthatósági problémákat is okozhat, hiszen a csúcsidőszakban az infrastruktúra túlterheltté válik, ami környezeti terheléshez vezet (ideértve a megnövekedett hulladéktermelést és szennyezést).

Dwyer és mtsai (2004) szerint az egyik ilyen gazdasági következmény a bevételek ingadozása. A szezonális ingadozás a turisztikai bevételek ingadozásához vezet, ami megnehezíti a vállalkozások számára a jövőbeli bevételek pontos előrejelzését, ami megnehezíti a költségvetés tervezését, a beruházások megtérülésének kalkulálását, és a munkaerőigény előrejelzését. Befektetési kockázattal is jár, hiszen a szezonális bevételek ingadozása növeli a befektetési kockázatokat, ami visszatartja a befektetőket a turisztikai ágazatba való befektetéstől, amely összességében megnehezíti a vállalkozások számára a tervezést.

A vállalkozások bevételeinek ingadozása pedig munkaerő piaci következményt okoz, ideértve azon vállalkozások munkaerőállományát, amelyek csak szezonálisan tartanak igényt munkaerőre. Az igény ingadozása instabillá teszi a munkaerőpiacot, szezonális munkanélküliséghez vezethet (Hall, 2000).

Infrastruktúra kihasználtsága: A szezonális csúcsok idején az infrastruktúra túlterhelődhet, ami kapacitás gondokat és áremelkedést okozhat (Mason, 2008).

Ahogy Marton et al (2017) írja, a szezonális során azzal is szembesülhetünk, hogy semmilyen elmozdulást nem tapasztalunk a szezonális mutatókban. Ez egy adott térség gazdasági fejlődését tekintve gondot okozhat, hiszen ez jelentheti azt, hogy a térség nem képes megújulni, nem képes olyan turisztikai alternatívát kínálni, amely hozzájárulhat a stagnáló, vagy éppen csökkenő vendégforgalomhoz, a munkahelyteremtés nehézségeihez, vagy akár a turisztikai infrastruktúra kihasználatlanságához.

A szezonális negatív hatásainak enyhítése érdekében a turisztikai célpontok törekedhetnek a szezonális egyensúly javítására, a fenntartható turizmus fejlesztésére és a helyi lakosság bevonására a turisztikai tervezésbe. A szezonális nem elkerülhetetlen, de tudatos tervezéssel és stratégiával a negatív hatások jelentősen csökkenthetők. A fenntartható turizmusra való áttérés, a szezonális egyensúly javítása és a helyi lakosság bevonása kulcsfontosságú a turisztikai célpontok hosszú távú sikeréhez.

2.3.Beruházások

A turizmusfejlesztés egyik alapvető célkitűzése a szezonális csökkenés és a korábban felsorolt lehetséges vagy már megvalósult következmények miatt látjuk is, hogy ennek van értelme. A továbbiakban megnézzük milyen törekvések történtek a szezonális csökkenésére az elmúlt időben. A dolgozat fókuszában az elmúlt években megvalósult nagy méretű beruházások állnak és azt hivatott kutatni, hogy ezen beruházások hozzájárultak-e szezonális csökkenéséhez, amennyiben igen akkor esetlegesen milyen mértékben.

A fentebb említett adatok alapján bármennyire is mondható a Balaton turisztikai térség Magyarország egyik legnépszerűbb turisztikai desztinációjának, ennek az állapotnak a fenntartásához és javításához folyamatos beruházásokra van szükség, ideértve a fürdőturisztikai kínálati elemeket és az élményturisztikai beruházásokat (Barcza et al, 2020).

Az általam vizsgált beruházások jelentős része a Kisfaludy program keretében valósult meg. A Kisfaludy Turisztikai Fejlesztési Program a magyar történelem legambiciózusabb turisztikai fejlesztési programja, amellyel 2030-ig Közép-Európa turisztikai központjává kívánjuk tenni hazánkat. A program célja, hogy desztinációs szemléletű, innovatív és komplex projektek révén gazdaságilag fenntartható turisztikai fejlődést érjünk el.

A program kiemelt célja a hazánkba látogató külföldi és belföldi turisták számára egyedülálló élményt nyújtó szolgáltatások és attrakciók fejlesztése. Ennek érdekében a program támogatja a turisztikai desztinációk, termékek, attrakciók és alapinfrastruktúra fejlesztését, beleértve a szálláshelyeket, vendéglátóhelyeket és közlekedési kapcsolatokat is. Mivel a program kiemelt figyelmet fordít a szálláshelyek minőségi megújítására, ezért 300 milliárd forintos keretösszeggel támogatja a magyarországi szálláshelyek modernizálását, a XXI. századi igényeknek megfelelő szolgáltatások bevezetését. A program célja, hogy a magyarországi szálláshelyek megfeleljenek a modern turisták elvárásainak, és illeszkedjenek a desztinációk élménykínálatához.

A program fontos célja a szezonális enyhítése is. A program célja, hogy a turisztikai szezon hosszabbá tételével egyenletesebbé tegyük a turisztikai bevételeket, ezáltal növelve a szektorban dolgozók munkahelyének stabilitását. A program sikeres megvalósítását a Kisfaludy2030 Turisztikai Fejlesztő Nonprofit Zrt. segíti, amely közreműködik a kiemelt állami turisztikai beruházások gyors és hatékony megvalósításában. A program kiemelt hangsúlyt fektet a helyi szereplőkkel való szoros együttműködésre a térségi fejlesztések összehangolása és a desztinációk egységes arculatának megteremtése érdekében. A Kisfaludy Program kiemelkedő jelentőségű a magyar turizmus jövője szempontjából. A program sikeres

megvalósítása révén Magyarország Közép-Európa vezető turisztikai desztinációjává válhat, amely egyaránt vonzó a belföldi és a külföldi turisták számára.¹

Ahogy a beruházások is mutatják fontosnak mutatkozik a balatoni szezonális mérséklése, azt látjuk, hogy egyfajta igény mutatkozik ennek elérésére. Annak érdekében, hogy a lássuk is, mennyire képesek ezek a beruházások csökkenteni a szezonális a módszertani részben áttekintjük és részletezzük a szezonális mérhetőségét és annak számszerűsítését.

¹ <https://info.kisfaludyprogram.hu/>

3. Módszertan

A dolgozat módszertani fejezetében említést teszek a vizsgált beruházások jellemzőiről és jelentőségéről, röviden összefoglalom az adatgyűjtés eszközeit és módszertanát, illetve kitérek a dolgozat limitációira is.

3.1.Vizsgált beruházások

Mivel a turizmus fejlesztésének nem titkolt célja a szezonális mérséklése, ezért jelen dolgozat fókuszába olyan beruházások kerültek, melyek képesek lehetnek erre. A vizsgált beruházásoknál azonban mindenképpen érdemes még arra is rávilágítani, hogy pár évvel ezelőtt át kellett vészelnünk egy világjárványt, mely ugyan számos egészségügyi, társadalmi és gazdasági következménnyel járt. A legnagyobb csapásokat azoknak az ágazatoknak kellett elszenvedniük, ahol a vállalkozási tevékenység megvalósulásának feltétele az emberi érintkezés, emiatt súlyosan érintett volt a turizmus (Végi és tsai, 2020).

Azonban nem szabad elfelejteni, hogy számos turizmusban működő vállalkozásnak ez éppen lehetőséget is nyújthatott arra vonatkozóan, hogy a kényszeres bezárás alatt (amíg nem tudtak vendégforgalmat lebonyolítani) felhasználják szabad kapacitásukat felújító munkálatokra. A kutatás tehát ezen vállalkozásokat érintő beruházásokra terjed ki, azt vizsgálva, hogy ezen beruházások milyen hatással voltak a szezonálitásra és képesek voltak-e valamilyen mértékben mérsékelni azt.

3.2.Az adatgyűjtés eszközei és módszertana

A hatás vizsgálatára Gini indexet használtam a kutatás során. A közgazdaságtanból ismert együttható eredetileg valamilyen gyakorisági eloszlás értékeit hivatott szemléltetni annak függvényében, hogy mennyire egyenlő vagy éppen egyenlőtlen az értékek eloszlása, klasszikusan jövedelemeloszlás vizualizálására alkalmazták. Az index 0 és 1 közötti értéket vesz fel, illetve elmondható, hogy minél magasabb Gini-indexet látunk (tehát minél jobban az 1-es értékhez közelít), annál inkább jellemző az egyenlőtlenség, amíg minél kisebb értéket vesz fel, annál inkább egyenlőnek mondható a vizsgált értékek eloszlása (Gini, 1912).

A klasszikus használat mellett a szezonális mérésére is kiválóan alkalmazható a Gini-index, mely módszer segítségével kvantitatív módon lehet számszerűsíteni a szezonálitást. A Gini-index számítása az alábbi képlet alapján történik:

$$G = 1 - \sum_{i=1}^{12} (X_i - X_{i-1}) \times (Y_i + Y_{i-1})$$

X jelöli a vendégéjszakák számát,

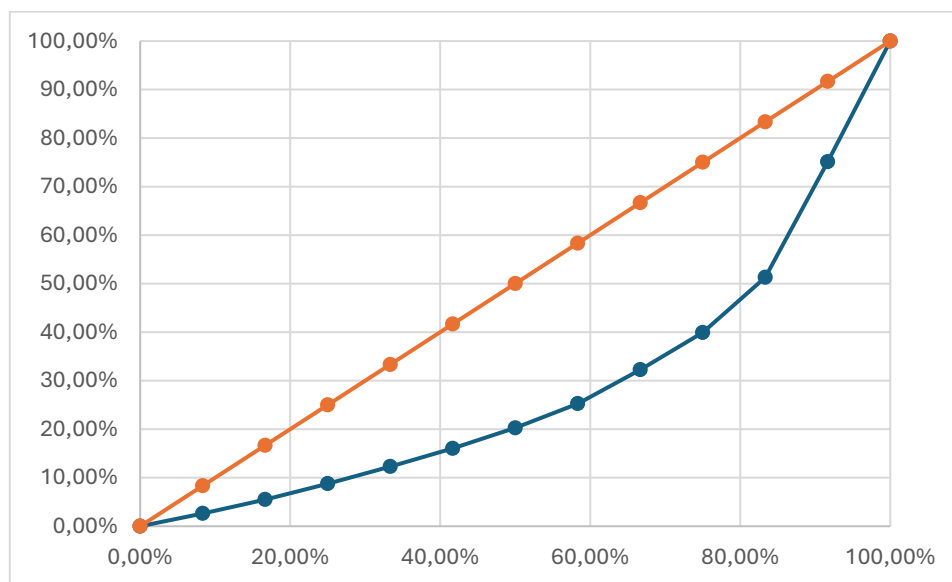
Y jelöli a vendégéjszakák számából való kumulált részesedést, illetve

i jelöli a hónapok számát (Sulyok-Mester, 2014).

A Gini-indexet kiegészítve, a szezonális szemléltetésére kiváló eszköz a Lorenz-görbe alkalmazása (1.ábra). A Lorenz-görbe pontjai az éven belüli, egyes hónapokhoz tartozó kumulált vendégéjszakák számát jelöli növekvő sorrendben ahhoz viszonyítva, hogy az adott hónapok az éven belül kumuláltan mekkora arányt jelölnek.

Az ábrát ki lehet egészíteni grafikusan egy 45 fokos egyenessel, mely a teljes egyenlőséget reprezentálja, ehhez tudjuk tehát viszonyítani az egyenlőtlenséget. Az X-tengelyen láthatók az éven belüli hónapok aránya az összes hónapokhoz viszonyítva, százalékos formában, míg az Y-tengelyen láthatóak azok az adatok, amelyek a vendégéjszakák arányát mutatják az éves összes vendégéjszaka számához viszonyítva kumuláltan, növekvő sorrendben.

1. ábra: Az egyenlő eloszlást mutató görbe és a Lorenz-görbe

Forrás: Saját szerkesztés Kehl (2023) alapján

3.3.Limitációk

A lehető legeredményesebb vizsgálat érdekében elsődleges cél volt az adatfelvétel során minél több beruházás vizsgálata, minél hosszabb időszoron.

Bár a KSH adatbázisán keresztül rengeteg adat elérhető, az adatfelvétel módszertanát tekintve változás következett be 2022-ben. A KSH és a Magyar Turisztikai Ügynökség megállapodása alapján a KSH az MTÜ által által működtetett Nemzeti Turisztikai Adatszolgáltató Központ (NTAK) adatai alapján közli a havi szálláshely-statisztikáit. Az adatbegyűjtés a 49/2022. (XII. 21.) HM utasítás² alapján az összes hazai szálláshely-szolgáltatóra vonatkozik, akik valós idejű adatszolgáltatásra kötelezettek az NTAK felé, melyet az NTAK a KSH-nak továbbít. Ezáltal a 2022. júliustól meglévő adatok némi torzítást mutatnak a korábbi adatokkal való összehasonlítás során, hiszen a korábbi kereskedelmi szálláshelyek adatszolgáltatása mellé bekerültek a magánszálláshelyek adatai is.

² <https://njt.hu/jogszabaly/2022-49-B0-15>

4. Eredmények és következtetések

Ebben a részben a kapott eredmények kerülnek részletezésre, így felsorakoztatom a vizsgálat kimenetelét, melyhez következtetéseimet fogom hozzáfűzni. Mielőtt azonban mélyebben beletekinténék a kapott eredményekbe, érdemes néhány szót ejteni a vizsgált megfigyelések alaptulajdonságairól. Mivel a dolgozat célja a balatoni szezonális mérséklődésnek vizsgálata volt az elmúlt években lezajlott jelentős összegű (500 000 eFt feletti) beruházásokkal kapcsolatban, így elsőként érdemes a területi behatárolást megnézni.

Jelen területi osztályozás alapján a Balaton Kiemelt Térség (régió) területi lehatárolását a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet (BKÜ) adja. Ez a turisztika egység egyébként összesen a Dunántúli régió három megyéjét (Somogy, Veszprém és Zala), 14 járását és 180 települését foglalja magába. A térség egyébként 2000-től kezdve önálló területrendezési tervvel és szabállyal rendelkezik.

A térség működését a jelenleg hatályos a 2018. évi 139. sz. Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről³ hozott törvény szabályozza.

A területi behatároláson túl időbeli korlátozást is számításba vettem, ahol a vizsgált időszakot az adatelérés korlátozta elsősorban. A KSH adatbázisában havi bontásban 2008-tól elérhetőek az adatok, egészen a 2023-as év végéig, a korábban a limitációk részben már említett módszertani váltást is belekalkulálva.

Mivel a vizsgált időszak érinti a COVID19 által érintett időszakot is, így mindenképpen érdemes felhívni a figyelmet az e körül zajlott egészségügyi lépésekre a vírus terjedésének lelassítása érdekében, ideértve az ehhez kapcsolódó utazási korlátozásokat, illetve számos szálláshely-szolgáltató és vendéglátó egység kényszeres bezárását, mely kétségtelenül a vizsgált minta torzulását okozhatja. Azonban a COVID19 alatti bezárások hozták magukkal azt a lehetőséget, hogy ezen szálláshely-szolgáltatók vagy vendéglátó egységek felújítása zavartalanul végbe menjen, hiszen a forgalom a COVID alatti bezárások következtében így is lenullázódott, ezért sokan éltek azzal a lehetőséggel, hogy ebben az időszakban felújítást eszközöljenek. A felújítások, illetve beruházások megvalósulását nagyban elősegítette a korábban már említett Kisfaludy Turisztikai Fejlesztési Program. A program 2017-ben indult és kétségtelenül egy olyan méretű hazai turisztikai fejlesztési programnak mondható el, melyre korábban nem volt példa.⁴ A program egyediségét adja a támogatásokra vonatkozó volumen,

³ <https://njt.hu/jogszabaly/2018-139-00-00>

⁴ <https://info.kisfaludyprogram.hu/>

melynek jelentős részét képezik a beruházásokhoz kapcsolódó vissza nem térítendő állami támogatásra megléte.

A beruházások, illetve a hozzájuk kapcsolódó adatokat a lenti táblázatban összesítem (1.táblázat). Az elmúlt időszakot tekintve összesen 8 olyan jelentős mértékű beruházást tudtam azonosítani a vizsgálat során, mely létesítmények kétségtelenül hozzájárulhatnak a turizmus egyik alapvető céljaként meghatározott szezonális csökkenéséhez.

1. táblázat: A Balaton turisztikai térségben megvalósult beruházások részletei

Település	Megnevezés	Fejlesztés típusa	Beruházás értéke (eFt)
Zalakaros	Hotel Karos Spa	szálláshely, wellness	992 000
Szántód	Balaland Family Hotel	szálláshely, wellness, attrakció	7 934 805
Balatonfüred	Füred Kemping és Üdülőfalu	szálláshely	4 304 920
Balatonalmádi	Hunguest Hotel Bál Resort	szálláshely, wellness	4 154 765
Siófok	Hotel Sungarden	szálláshely, wellness	899 189
Alsópáhok	Bobo Fun Park	attrakció	2 092 230
Balatonkenese	Balatonfői YachtClub	infrastruktúra, szálláshely	1 602 504
Balatonlelle	Balatonlelle YachtKlub	infrastruktúra, szálláshely	N/A

Forrás: Saját szerkesztés Kisfaludyprogram.hu alapján

Az alábbiakban részletesen kitérek ezen beruházásokhoz kapcsolódó információkra. Az alsópáhoki Bobo fun park a Kolping Hotelben kapott helyet. Az élménypark fedett, klimatizált, mely nem csupán egy játszóház, hanem egy igazi kalandpark, ahol a kicsik és nagyok egyaránt megtalálják a számukra legmegfelelőbb szórakozást időjárástól függetlenül. A projekt nem titkolt célja a szezonális csökkenése volt, így a térségbe látogató turisták számára egész éves programlehetőséget biztosít, ezáltal növelve a helyi szállodák és szolgáltatók bevételeit. A projekt egy közel 2 milliárd forintos beruházásból valósult meg, melyből 950 millió vissza nem térítendő támogatást a Kisfaludy Program biztosított.⁵

A Balatonalmádiban megvalósuló beruházás a Hunguest Hotel Bál Resort átalakulását jelenti a modern kor igényeinek megfelelően. A projekt célja a hotel teljes körű felújítása, melynek során mind a 209 szoba, az üzemelési egységek, a gépészeti és villamosági hálózat, a konyha és az étterem is megújul. A fejlesztés eredményeként a hotel nem csupán a Balaton közelségével csábítja majd a vendégeket, hanem wellness- és konferenciaközponttá is alakul, bővítve a település turisztikai szolgáltatásainak palettáját, ezáltal már a balatoni szezonon kívül is kínál turisztikai célú (vagy akár üzleti célú) lehetőségeket. A fejlesztés során a sportolás és fenntarthatóság is kiemelt szerepet kap: megújul a fitnessterem, kerékpárkölcsonzó és e-autó

⁵ <https://kisfaludyprogram.hu/attrakciok/bobo-fun-park-alsopahok>

gyorstöltő pont is létesül a hotelben. A Hunguest Hotel Bál Resort átalakulása nem csupán a szálloda színvonalát emeli, de nem titkolt célja Balatonalmádi turisztikai vonzerejének növelése, hozzájárulva a település gazdaságának fellendüléséhez.

A beruházás 2020. június 15. és 2022. március 31. között valósult meg, több mint 4 milliárd forintból, melyhez a Kisfaludy program közel 1,5 milliárd forint vissza nem térítendő támogatással járult hozzá.⁶

A Balatonfüreden megújuló Füred Kemping és Üdülőfalu beruházásának céljai között szerepel szintén a négyévszakos programkínálat bővítése. Mivel Balatonfüred kiemelt turisztikai célpont, a település vonzerejét tovább növeli a Füred Kemping és Üdülőfalu 2022 nyarára befejeződő, átfogó felújítása. A Kisfaludy Program 3,2 milliárd forintos támogatásával megvalósuló beruházás nem csupán a vendégforgalom növelését célozza, de illeszkedik a Balatonfüreden zajló fejlesztésekhez is, komplexen kiegészítve azokat. A fejlesztés főbb elemei közé tartozik a 235 négyzetméter alapterületű, szekcionálható konferenciaterem és büfé kialakítása a strand vendégeinek kiszolgálására. 18 új szoba (köztük erkélyes apartmanok) kerül létesítésre a szálláshelykínálat bővítése érdekében.⁷

A Balatonkenesén található Balatonfői Yacht Club is komoly fejlesztéseken esett keresztül. A Kisfaludy Program 900 millió forintos támogatásával megvalósuló beruházás során a kikötő infrastruktúrája teljes mértékben megújult. A fejlesztés elsődleges célja volt, hogy a jövőben még szélesebb körben tudja majd kiszolgálni a hajósok igényeit, azonban a balatoni szezonális mérséklése érdekében is jelentős szerepet játszhat, ugyanis a kikötő mellett a Balatonfői Yacht Club négycsillagos panziója wellness-részleggel és teraszos étteremmel várja a vendégeket. A kikötő sajátosságának köszönhetően egész évben nyitvatart⁸.

Balatonlellén a Balatonlelle YachtClub nem csupán egy kikötő, de a komplexum kényelmes szálláslehetőséggel, wellness centrummal várja vendégeit. A beruházás következtében felújításon estek át az apartmanok, melyek egész bérlelhetőek. A kikötő mintegy 170 hajó befogadására alkalmas, a speciális vízforgató rendszernek köszönhetően a hajók télen is gondtalanul vízen tárolhatók, ezzel biztosítva a szezon meghosszabbítását.⁹

A siófoki beruházás szintén egy hotel megújítása, melynek következtében a Hotel Sungarden jelentős fejlesztéseken ment keresztül, melynek eredményeként négycsillagos minősítést szerzett és szolgáltatásainak színvonala is emelkedett. A beruházást a Kisfaludy Program több

⁶ <https://kisfaludyprogram.hu/szallashelyek/hunguest-hotel-bal-resort-balatonalmadi>

⁷ <https://kisfaludyprogram.hu/szallashelyek/fured-kemping-es-udulofalu-balatonfured>

⁸ <https://kisfaludyprogram.hu/infrastruktura/balatonfoi-yacht-club-balatonkenese>

⁹ <https://www.blyachtclub.hu/>

mint 600 millió forinttal támogatta. A fejlesztés 2020 májusában indult és 2021 év végén zárult le, mely során a szálloda wellnessrészlegét teljes mértékben felújították és bővítették, beleértve a szaunavilágot is. A szobák felújításra kerültek, ezen kívül két superior szobát is kialakítottak saját terrasszal és jakuzzival a négycsillagos minősítés eléréséhez. A családok vendégei kényelmét szolgálja a bővített kültéri játszótér, valamint a kamaszkorú gyermekek számára kialakított szabadidőszoba. Ezek a fejlesztések hozzájárulnak ahhoz, hogy a szálloda sikeresen szólítsa meg a családokat, növelje Siófok turisztikai vonzerejét, hozzájárulva a város idegenforgalmának fejlődéséhez és a szezonális csökkentéséhez.¹⁰

Szántódón, a Balaton déli partján, Szántódon, a kompikötő szomszédságában épült meg a Balaland Family Hotel, egy ötcsillagos, 104 szobás és 5 villaépülettel büszkélkedő komplexum. A több mint 7 milliárd forintos beruházás – melynek 3,4 milliárd forintját a Kisfaludy Program biztosította – mögött meghúzódó fő motiváció a szezonális csökkentése volt. A Siófok és Fonyód közötti partszakasz ugyanis erősen szezonális, miközben rengeteg turisztikai célcsoportot tud kiszolgálni. A térségben hiányoznak az egész éves vonzerőt jelentő attrakciók, a magasabb kategóriájú szálláshelyek pedig jellemzően Siófokra koncentrálnak. A Balaland 4 hektáros, 350 méteres saját partszakasszal rendelkező telkén a gyermekbarát szálloda mellett helyet kapott egy tetőtéri wellness-részleg, skyterasz, illetve a szezonális csökkentése érdekében egy tematikus gyermek-élménypark is¹¹.

A Zalakaroson a közelmúltban átfogó fejlesztésen keresztül ment Hotel Karos Spa, melynek célja a színvonal emelése, a szolgáltatások bővítése és a szezonális csökkentése volt. A beruházás szintén a Kisfaludy Program támogatásával valósult meg, közel 1 milliárd forintból (melyből 347 millió Ft vissza nem térítendő támogatás) és 2021 végén zárult le.

Átalakult a szálloda lobbyja, a recepciós pult korszerűsödött és bővült, a kávézót is áthelyezték és bővítették. A konferenciaterem előtere leválasztásra került, felújításra került a belső és a külső medencetér, valamint a gyermekmedence is. A szálloda felügyeleti rendszerének korszerűsítése révén optimalizálható az épület energiaszükséglete, így a működtetés fenntarthatóbbá és energiatakarékosabbá vált. A fejlesztés eredményeként a Hotel Karos Spa**** négy csillag superior besorolást kapott. A beruházás kétségtelenül hozzájárulhat a térség látogatottságának növeléséhez, a minőségi élménykínálat bővítéséhez, a turizmusból származó bevételek növekedéséhez és a munkahelyteremtéshez.¹²

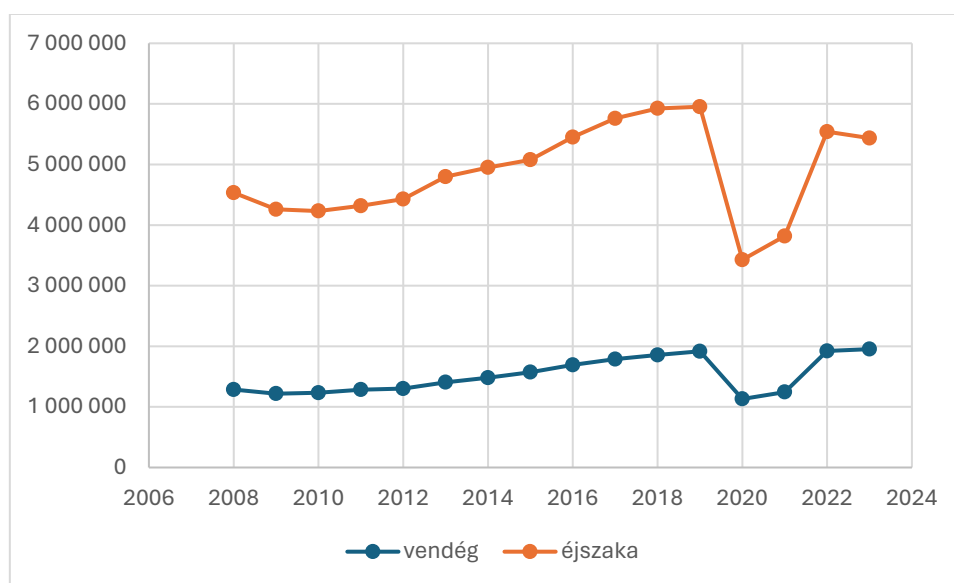
¹⁰ <https://kisfaludyprogram.hu/szallashelyek/hotel-sungarden-siofok>

¹¹ <https://kisfaludyprogram.hu/szallashelyek/balaland-family-hotel-szantod>

¹² <https://kisfaludyprogram.hu/szallashelyek/hotel-karos-spa-zalakaros-242>

A továbbiakban pedig részletezve bemutatásra kerül, hogy a fent említett beruházások következtében milyen változást lehet azonosítani a szezonális mérséklését illetően. Mivel a dolgozat célja a szezonális mérés, ezért olyan módszert és eszközöket kellett választani, amelyek erre alkalmasak. A módszertan részben már kifejtésre került a Gini-index számításának módszertana, mely számításához olyan turisztikai mérőszámokat tudtam alkalmazni, mint például a vendégek vagy vendégéjszakák száma adott időszakban. Mivel az adatokat egészen 2008-ig visszamenőleg be tudtam gyűjteni, így elsőként a vizsgált időszakban kerülnek bemutatásra ezen adatok (2.ábra).

2. ábra: A Balaton turisztikai térség vendégforgalma éves lebontásban (2008-2023)

Forrás: Saját szerkesztés KSH adatok alapján

A rendelkezésre álló adatok alapján látható, ahogy a Balaton turisztikai régióban folyamatos vendégszám emelkedés tapasztalható. Egyedül a 2008-as évhez képest 2009-ben látunk némi visszaesést, de 2010-től egészen a 2020-as évig emelkedést tapasztalunk vendégszámot tekintve. A világjárvány következtében meghozott intézkedések eredményeképpen szépen kirajzolódik a 2020-ban és 2021-ben visszaeső vendégforgalom, de ez 2022-ben és 2023-ban még magasabb értéket vesz fel, mint a COVID19 előtti évek bármelyikében. Hasonló eredményeket mutat a kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák száma is. Itt a 2008-as évhez képest 2009-ben és 2010-ben látunk visszaesést, 2011-től kezdve egészen a világjárvány által érintett évekig nem tapasztalható visszaesés, illetve 2022-ben és 2023-ban majdnem olyan erős lett a vendégforgalom mint a COVID19 miatti korlátozásokat sújtó 2020-as év előtt.

Folytatva az eredmények feltárását, az alábbiakban a szezonális méréséül szolgáló Gini-indexek kerülnek bemutatásra (2.táblázat). Az elérhető adatok alapján tehát 2008 és 2023 között tudtam Gini-indexet számolni a Balaton régiót érintve. A Gini-indexek változása a lenti táblázatban kerül részletes bemutatásra.

2. táblázat: A szezonális mérését szolgáló Gini-indexek éves lebontásban (2008-2023)

év	Gini-index	Változás (előző év = 100)	Változás (bázis év = 100)
2008	0,4739	-	-
2009	0,4849	2,27%	2,27%
2010	0,4690	-3,38%	-1,04%
2011	0,4560	-2,85%	-3,92%
2012	0,4619	1,27%	-2,59%
2013	0,4697	1,67%	-0,88%
2014	0,4637	-1,31%	-2,20%
2015	0,4751	2,41%	0,26%
2016	0,4577	-3,81%	-3,54%
2017	0,4494	-1,84%	-5,45%
2018	0,4239	-6,02%	-11,80%
2019	0,4191	-1,14%	-13,07%
2020	0,6345	33,95%	25,31%
2021	0,6524	2,74%	27,36%
2022	0,4254	-53,34%	-11,39%
2023	0,4237	-0,40%	-11,84%

Forrás: Saját szerkesztés KSH adatok alapján

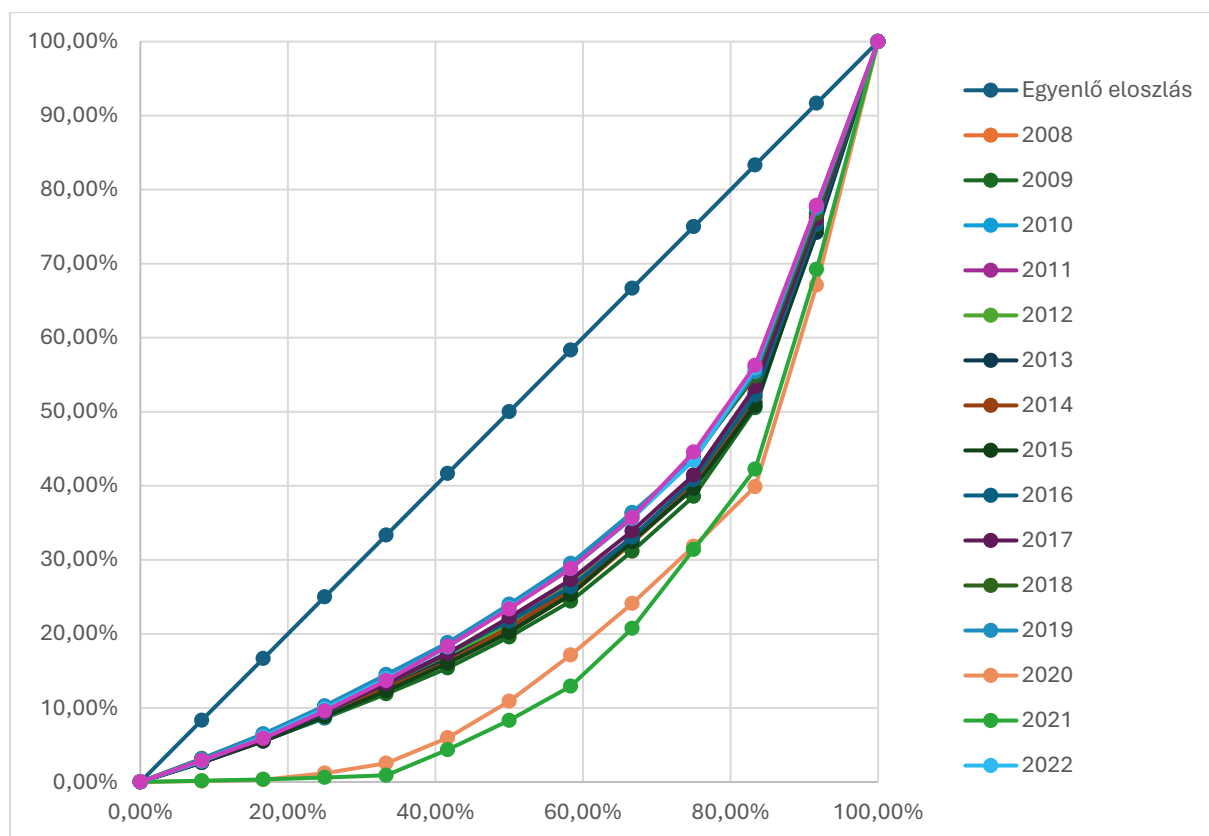
A táblázatos adatokból leolvasható, hogy amennyiben a 2008-as értéket tekintjük kiinduló értéknek, így ahhoz képest 2009-re növekedést látunk a mutatóban, mintegy 2%-os értékben. Ez tehát a szezonális növekedését jelzi, azaz a turistaforgalom jellemzően nyári hónapokra való koncentrálódását. A háttérben meghúzódó ok lehet a 2008-as gazdasági világválság, mely tudjuk számos magánszemélynek, vállalkozónak okozott pénzügyi nehézségeket. A pénzügyi nehézségek esetén pedig az egyének jellemzően olyan dolgokról mondanak le, melyek nem tartoznak létszükségleti elemeik közé.

2009 után 2010-ben és 2011-ben is csökkenést látunk, azaz a szezon széthúzását tapasztaljuk. A 2012-es és 2013-as év újabb emelkedést hozott, majd 2014-ben ismét a szezonális csökkenése látható. A 2015-ös évben emelkedés tapasztalható, utána viszont 2016-tól egészen 2020-ig folyamatosan évről évre. Ezekben az években egyébként a jólétnek köszönhetően

virágzott a magyar turizmus, melynek következtében látható a szezonális csökkenése is. Ezek alapján bátran gondolhatjuk, hogy nem csak a főszezonban, azaz a nyári hónapokban engedhették meg maguknak az emberek az utazást, a nyaralást, hanem akár a nyári hónapokon kívüli időszakban is, legyen az tavasszal, ősszel vagy akár télen. 2019 végén aztán beköszöntött a COVID19, mely komoly mobilitási korlátozásokat jelentett a 2020-as és 2021-es évben, így ennek hatásaként tisztán leolvasható az ábráról az intézkedések következtében kialakult torzulás a Gini-indexet tekintve. Ismerve a tény, hogy ezekben az években és hónapokban mesterségesen került kialakításra az utazás a kormányzati intézkedések következtében, nem is meglepő az eredmény. A veszélyhelyzet hivatalos megszűnése, illetve a korlátozások feloldása után azonban visszaállt a korábbi helyzet, így a 2022-es év után 2023-ban ismét csökkenés tapasztalható a balatoni szezonálisban.

Összességében tehát elmondható, hogy az idősoron végig haladva, a Gini-indexek számított értékét nézve nem látunk jelentős mértékű elmozdulást, sem pozitív, sem negatív irányba. Amennyiben trendvonalat akarnánk illeszteni az adatsorra, így a COVID19 miatti történések fényében valószínűsíthetően torzulna az eredményünk. Azonban, ha a két covidos évhez tartozó értékét kicserélnénk 2 olyan átlagos értékre, melyet a covidos évekhez tartozó értékek kivételével átlagoltunk, akkor már egyértelműen csökkenő trendet látnánk, azaz a Gini-index csökkenését, ami esetünkben a szezonális csökkenését jelenti.

3. ábra: ábra neve: A szezonalitást ábrázoló Lorenz-görbék éves lebontásban (2008-2023)

Forrás: Saját szerkesztés KSH adatok alapján

A fenti értékeket Lorenz-görbe segítségével is szemléltetem, ebben az esetben az X-tengelyen lévő adatok reprezentálják az egyes hónapok kumulált arányát a teljes évből, az Y-tengely (pedig a kumulált vendégéjszakák arányát a teljes éven belül (3.ábra).

Ezáltal látható, hogy az egyenlő eloszlást mutató görbéhez képest az egyes évek Gini-indexei milyen mértékű szezonalitást mutatnak. Az ábrán jól látható, hogy azt a két évet leszámítva, amikor a pandémia miatti megelőző intézkedések részben vagy egészében korlátozták a mobilitást, a Lorenz-görbék szépen fedik egymást, minimális eltéréssel. Így tehát elmondható, hogy a vizsgált beruházások olyan jelentős hatást gyakoroltak volna a szezonálisra, melynek következtében mérséklődést tudunk volna azonosítani.

5. Összefoglalás

A Balaton kiemelkedő szerepet tölt be a belföldi turizmusban. A tó méltán a nyári pihenés és feltöltődés ikonikus helyszíne, de ezen túlmenően is számos programlehetőséget kínál a turisták számára. Népszerű turisztikai célpont mind a belföldi, mind a külföldi turisták körében, és jelentős gazdasági bevételt generál a térségben. Magyarország egyik legfontosabb turisztikai desztinációjaként azonosítható, mely tényt bizonyítja az elmúlt években megvalósuló beruházások mennyisége és azok mértéke is. A kutatás kiemelt célja volt ezen beruházások azonosítása, illetve azok vendégforgalomra és szezonálitásra gyakorolt hatásainak vizsgálata.

A kutatás első céljával a beruházások azonosítását tűztém ki. Egyértelműen látszik, hogy a Balaton turisztikai térség népszerűsége nagy potenciállal bír, kitűnő felületet biztosít a gazdasági beruházásoknak, bevonzza azokat. A desztináció népszerűsége mellett kiemelkedően fontos szerepet játszott a projektek megvalósulásában a Magyar Turisztikai Ügynökség által életre hívott Kisfaludy Turisztikai Fejlesztési Program hozzájárulása is, mely pénzügyileg számos beruházást támogatott.

A kutatás második célja megvalósult beruházások vendégforgalomra gyakorolt hatásának vizsgálata. A beruházásoknak számos kedvező hatása lehet, ilyen a vendégforgalom növekedése. A turisztikai infrastruktúra fejlesztése, új szálláshelyek építése, kulturális programok szervezése és attraktív programok bővítése vonzóbbá teheti a Balatont a turisták számára, ami a vendégéjszakák számának növekedéséhez vezethet. Ez pozitív hatással van a helyi gazdaságra, hiszen a turisták költsége bevételt generál a turisztikai szektorban működő vállalkozások számára. A vizsgálat során megállapításra került, hogy a vizsgált időszakban a térség vendégforgalma évről évre folyamatos emelkedést mutat, mely emelkedés kizárólag a COVID19 által érintett években esett vissza drasztikusan. Ezekben az években ugyanis a világjárvány terjedésének lelassítása érdekében olyan kormányzati döntést tapasztalunk, melyek a humán mobilitást mesterségesen befolyásolták, ami egyértelműen befolyásolta a vendégformalszám alakulását. Ezeket az éveket leszámítva, azonban folyamatos emelkedés tapasztalható a vizsgált időszoron, ideértve a COVID19 utáni éveket is (amikor teljes mértékben feloldották a humán mobilitást korlátozó kormányzati előírásokat). Így tehát elmondható, hogy a beruházások tovább erősítették a vendégforgalom növekedését a turisztikai infrastruktúra fejlesztésén és az új vagy meglévő szálláshelyek építésén vagy éppen felújításán keresztül.

A vizsgálat harmadik célkitűzése során arra kerestem kérdést, hogy az elmúlt időszak során létrejövő (beruházás anyagi mértékét tekintve) jelentős beruházások milyen hatással lehetnek a szezonálitás mérséklésére, képesek-e azt csökkenteni. Bár a beruházások jelentős összegekkel

jártak és javították a térség infrastruktúráját, turisztikai kínálatát, illetve hozzájárultak a vendégforgalom stabil növekedéséhez, mégsem voltak képesek jelentősen elmozdítani a szezonális túlterheltséget. A vizsgálat alapján a Balaton szezonalitása stabilnak mondható, a számolt Gini-indexek alapján kizárólag a COVID19 által okozott mobilitást korlátozó intézkedések következtében látunk kiugró értékeket. Csakúgy, mint ahogy fentebb a vendégforgalomra vonatkozó megállapításoknál tettem, itt és mindenképpen ki kell emelni a pandémia idején létrejövő humán mobilitást korlátozó intézkedések hatását, azaz a kiugró értékeknél a mesterséges beavatkozás nevezhető meg indoknak.

Amennyiben a szezonalitást jelentős problémaként detektáljuk, komoly kihívást jelent a főszezonra koncentrálódó vendégforgalom, amely túlterheli a turisztikai infrastruktúrát és hátrányosan érinti a helyi gazdaságot. A jövőre nézve továbbra is a turizmus legfontosabb célkitűzése között marad a szezonális csökkentése, amelyhez a kutatásban vizsgált beruházások a későbbiek során fognak hozzájárulni, hiszen ezen beruházások célja továbbra is értelmezhető a Balaton népszerűségének növeléseként nemcsak a főszezonban, hanem az év más időszakában is.

Mivel számos olyan beruházással találkoztunk, amelyek egész évben kínálnak programlehetőségeket, ezért Balaton környéki megvalósult beruházások hozzájárulnak a térség turisztikai desztináció népszerűségének javításához az akár egész évben működő szálláshelyek, vendéglátó egységek és turisztikai attrakciók által kínált élmények és programok.

Továbbá a már megvalósult beruházások ösztönző hatással lehetnek a térség többi vállalkozója vagy jövőbeli potenciális befektetője számára is, amely újabb beruházásokat generálhat. A térség gazdasági fejlődése javítja az üdülő környezetben élő állandó lakosság életminőségét, illetve nem utolsósorban jelentősen hozzájárul a helyi munkahelyteremtéshez. A további beruházások és a turisztikai infrastruktúra szélesebb körű kihasználása pedig kétségtelenül hozzájárul a fenntartható turizmus működéséhez.

6. Irodalomjegyzék

- Barcza, A., Csapó, J., Hinek, M. and Marton, G., 2020. Sopron turisztikai szezonálisitásának és a turizmusfejlesztés szükséges irányainak vizsgálata. *Földrajzi Közlemények*, 144(1), pp.65-78.
- Butler, R. W. (2001). Seasonality in tourism: Issues and implications. *Tourism Geographies*, 3(2), 163-185.
- Dwyer, L., Forsyth, P., & Spurr, R. (2004). Seasonality in tourism: An introduction. *Tourism Management*, 25(3), 369-378.
- Gini C. (1912): Variabilità e mutabilità. Reprinted in: Pizzetti, E. –Salvemini, T. (szerk.) (1955): *Memorie di metodologica statistica*. Libreria Eredi Virgilio Veschi, Róma.
- Gunn, C. A. (1997). *Tourism planning: Basics, concepts, cases*. Taylor & Francis.
- Hall, D.R. and Richards, G. eds., 2000. *Tourism and sustainable community development* (p. 1). London: Routledge.
- Kehl, D., 2023. Valószínűségszámítás és statisztika.
- Manning, R. E. – Powers, I. 1984: Peak and Off Use: Redistributing the Outdoor Recreation/Tourism Load. – *Journal of Travel Research* 23. 2. pp. 25–31.
- Marton, G., Csapó, J., Hinek, M. & Kiss, R. (2017). Pécs turizmusának vizsgálata a turisztikaiszezonálisitás tükrében a Gini-index segítségével. *Területfejlesztés és innováció* 11(1), p.3–11
- Mason, P., 2020. *Tourism impacts, planning and management*. Routledge.
- Sulyok, J. – Mester T. (2014): A magyarországi turizmus szezonálisitása. A kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma. *Turizmus Bulletin*, 16(3-4): p. 85-92.
- Végi, S., Csapó, J. and Törőcsik, M. (2020) ‘Az új koronavírus (COVID-19) megjelenésének hatása a magyar lakosság turisztikai fogyasztói szokásaira-egy online felmérés elsődleges eredményei’, *Országos Konferenciájának előadásai*, pp. 357–368.

Egyéb források

- 49/2022. (XII. 21.) HM utasítás a honvédelemért felelős miniszter hatáskörébe tartozó szervezetek egyes statisztikai adatszolgáltatásainak eljárásrendjéről és a komplex eszközbeszerzésekben illetékes szakértői csoport feladatairól. Elérhető: <https://njt.hu/jogszabaly/2022-49-B0-15>. Letöltés ideje: 2024.03.24.

- 2018. évi CXXXIX. törvény Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről hozott törvény szabályozza. Elérhető: <https://njt.hu/jogszabaly/2018-139-00-00>. Letöltés ideje: 2024.03.22.
- KSH (2021) 27.8.1.7. *A kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma turisztikai régióként.* Elérhető: https://www.ksh.hu/stadat_files/tur/hu/tur0021.html. Letöltés ideje: 2024.02.20.
- KSH (2023a) 27.2.2.25. *A többnapos turisztikai célú belföldi utazások időtartama célrégió szerint.* Elérhető: https://www.ksh.hu/stadat_files/tur/hu/tur0014.html. Letöltés ideje: 2024.02.20.
- KSH (2023b) 27.9.1.10. *A turisztikai szálláshelyeken eltöltött külföldi és belföldi vendégéjszakák turisztikai régióként havonta.* Elérhető: https://www.ksh.hu/stadat_files/tur/hu/tur0075.html. Letöltés ideje: 2024.02.20.